

میزگرد

گذار به حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات IT در ایران: ریسک‌ها و راهکارها

عباس کولیوند

حسین شهبازی رز

محمدعلی زاهدی

ناصر رزاق

روند فعالیت بنگاه‌ها و کسب‌وکارها در جهان به نحوی بوده که با توجه به این که مشتریان خدمات حسابرسی و صاحب‌کاران به سوی سیستم‌های غیر کاغذی گذار کرده‌اند، به تبع آن نرم‌افزارهای حسابرسی نیز ابداع شده و توسعه یافته که به مدد آن در بسیاری از موارد ابزارهای حسابرسی و جمع‌آوری شواهد به صورت الکترونیکی صورت گرفته است. فناوری اطلاعات (IT) به شکل گسترده‌ای بر کسب‌وکارها تأثیر گذاشته است و برحسب آن حرفه‌ی حسابرسی را در برابر چالش‌های جدیدی قرار داده است. مطالعات گسترده‌ای درباره‌ی تأثیر فناوری اطلاعات بر تکنیک‌های حسابرسی شده است اما این مطالعات اساساً متکی بر تجارب کشورهای پیشرفته است.

پرسش این است که حرفه‌ی حسابرسی در ایران از منظر استفاده از روش‌های مبتنی بر فناوری‌های نو در چه جایگاهی قرار دارد؟ ارزیابی تأثیر تکنولوژی بر فرایند حسابرسی و بحث درباره‌ی پی‌آمدهای این روند بر حرفه‌ی حسابرسی در ایران موضوع میزگرد حاضر است.

ارائه دهید و موانع و دشواری‌های موجود در این جهت را توضیح دهید که با توجه به آن در بخش دوم ببینیم چه تمهیداتی بایستی اتخاذ شود که به سمت وضع مطلوب یعنی وضعی که استفاده بهینه‌ای از فناوری اطلاعات در حسابرسی می‌شود حرکت کنیم.

◀ محمد علی زاهدی

بحث استفاده از فناوری اطلاعات در حسابرسی بحث جدیدی نیست، از سال ۱۳۸۰ سازمان حسابرسی دو کارگروه در زمان‌های متفاوت تشکیل داد. کارگروه اول به جایی نرسید. در کارگروه دوم، جناب آقای نادریان متولی بودند و خیلی باعلاقه و پیگیر بودند و تلاش کردند که با توجه به فضای تکنولوژی و فناوری اطلاعات در آن موقع اتفاقات مثبتی بیفتد و در نهایت به سمت نرم‌افزار حرکت کردند. اما نکته این بود که بالاخره نرم‌افزار مبتنی بر یک فرایند است. فرایند حسابداری در آن زمان، همان دستورالعمل سنتی و دستی بود که در سازمان و در حرفه حسابرسی همه جا وجود داشت. رویکرد آن موقع این بود که

بیش‌تری دارند و به چه آموزش‌هایی نیاز دارند؟ آیا برای غلبه بر این موانع نیازمند نوعی تلفیق در رشته‌های IT و حسابرسی هستیم؟
• موانع ناشی از هزینه‌های مالی گذار به حسابرسی‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات
۵. برای غلبه بر موانع و ریسک‌های گذار به یک نظام حسابرسی پیشرفته‌ی مبتنی بر فناوری اطلاعات در ایران چه راهکارهایی باید اتخاذ شود و این شکل حسابرسی چه منافعی برای جامعه دربردارد؟

امیدوارم مجموعه مباحثی که در این جلسه مطرح می‌شود برای حسابرسان و حسابداران رسمی عضو جامعه مفید باشد. به نظر می‌رسد در شرایط کنونی میزان استفاده از فناوری اطلاعات IT در ارائه خدمات حسابرسی در ایران در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. لطفاً در بخش اول بحث تصویری از وضع موجود صنعت حسابرسی در ایران به لحاظ استفاده از فناوری اطلاعات

در این میزگرد محورهای زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۱. توسعه‌ی فناوری اطلاعات چه پی‌آمدهایی بر حرفه‌ی حسابرسی داشته است؟
۲. هم‌اکنون حرفه‌ی حسابرسی در ایران از منظر بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعاتی در چه وضعیتی قرار دارد؟
۳. حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات در مقایسه با روش‌های سنتی چه مزایای در تأمین نیازهای صاحب‌کاران و گروه‌های ذی‌نفع (سهام‌داران، وام‌دهندگان، طرف‌های قرارداد، مقام‌های مالیاتی و ناظران) دارد؟
۴. موانع پیشرفت کاربرد فناوری اطلاعات در حسابرسی در ایران چیست؟
- موانع مقرراتی و قانونی (نیاز به بسترسازی‌های مقرراتی در چه زمینه‌هایی داریم؟)
- موانع ناشی از عدم آشنایی حسابرسان با تکنیک‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات (حسابرسان در کدام زمینه‌ها خلاء آموزشی

نتیجه فعالیت‌های کارگروه «تدوین دستورالعمل فرایندها به پرونده‌های الکترونیک حسابرسی» بود. مشکلی هم که الان خیلی از نرم‌افزارهای حسابرسی کامپیوتری دارند همین نکته است، یعنی این‌که فرایندهای فعلی را مکانیزه می‌کنند. در سال ۱۳۸۰ اگر می‌گفتید می‌خواهم رسیدهای دستی و فاکتورهایم را وارد کنم، خواسته‌ی متعارفی بود، یعنی وضعیت موجود را کامپیوتری می‌کردید. ولی الان هیچ نرم‌افزار حسابرسی این موضوع را قبول نمی‌کند، خودش هم فاکتور صادر می‌کند، هم رسید انبار می‌دهد، مدیرعامل می‌تواند به‌صورت کامپیوتری تایید کند، مشتری می‌تواند کامپیوتری تایید کند و... یعنی همه‌ی فرایندها کامپیوتری شده است. وضعیت دیگر با گذشته فرق کرده است. فقط شرایط موجود را نمی‌بینند بلکه بهبود فرایند و مهندسی مجدد انجام می‌دهند که مثلاً اگر ما بخواهیم کامپیوتری کنیم، فلان امکانات را در اختیار داریم و بر

کار کرده بودند ولی متأسفانه نتوانستند موفق شوند چون بازار حسابرسی محدود بود و آن‌ها به تدریج حذف شدند.

در شورای عالی و هیات‌مدیره‌ی ششم اتفاق خوبی رخ داد و دوستان طرحی را به نام طرح کلان حسابرسی فناوری اطلاعات تدوین کردند. اول تعریف شد که حسابرسی کامپیوتری یعنی چه؟ من همیشه یاد این شعر مولوی می‌افتم: «هرکسی از ظن خود شد یار من». یعنی هرکسی از نظر خودش حسابرسی کامپیوتری را تعریف می‌کند. ولی وقتی همه تعریف‌ها را جمع‌بندی کنیم می‌بینیم هر کدام از زوایای خاص به موضوع نگریسته‌اند. تصمیم گرفته شد از بالا نگاه کنیم و به شکل تئوریک آن را مشخص کنیم. حسابرسی کامپیوتری را به دو بخش تقسیم شد، یکی کامپیوتری نمودن فرایند حسابرسی (A) و دیگری حسابرسی در محیط‌های مبتنی بر فرایند اطلاعات (B). منظور از A این است که مثل حسابداری و فعالیت‌هایی که در اجتماع اتفاق می‌افتد، فرایندهایی که در کار و عملیات حسابرسی وجود دارند را مکانیزه کنیم. اگر بخواهیم تاریخچه‌ی بحث را در حرفه‌ی حسابرسی بررسی کنیم مشخص می‌شود که همکاران بیش‌تر در بخش اول کار کرده‌اند یعنی به نرم‌افزار پرداخته‌اند. بخش B یعنی حسابرسی در محیط‌های مبتنی بر فرایند اطلاعات، بخشی بوده که به نظر من بخش اصلی وظیفه‌ی ماست چون بخش اول را لازم نیست حتماً ما حسابرسان انجام دهیم. مجموعه‌های کامپیوتری زیادی هستند که تجربه و مهارت و تخصص خوبی در این زمینه دارند. ما می‌توانیم فرایندها را برای آن‌ها تعریف کنیم و مدل آن را مشخص کنیم و آن‌ها بروند این کار را انجام دهند. بخش B است که بیش‌تر به درد کار ما می‌خورد و متأسفانه تاکنون به آن بهای لازم داده نشده است. در مورد کامپیوتری نمودن فرایند حسابرسی یعنی بخش A

همان مجموعه را مکانیزه کنند. یکی از عللی که باعث شد در این بحث به نتیجه نرسند همین موضوع بود. دلیل دیگر این بود که آن زمان مشکلات خیلی متفاوت بود. هنوز سیستم عامل داس MS-DOS وجود داشت و ویندوز کامل نیامده بود و مخصوصاً در محیط‌های حسابرسی خیلی محدود بود. بحث کدینگ و فونت وجود داشت. ولی در حال حاضر خوشبختانه همه‌ی این‌ها واحد است یعنی ما در یک فضای استاندارد فعالیت می‌کنیم و مشکلات گذشته وجود ندارد. دوستانی که آن زمان کار می‌کردند درگیر مشکلات زیادی بودند.

مشکلی که الان وجود دارد چیست؟ حرفه‌ها و فنونی که الان در کشور وجود دارد مثل پزشکی، داروسازی، حسابداری، بازرگانی، گردشگری و... همه از فناوری اطلاعات استفاده می‌کنند ولی حرفه‌ی حسابرسی آن چنان نتوانسته در این زمینه موفق باشد. این موضوع دلایل مختلفی دارد. شاید یک دلیل این باشد که میانگین سنی حسابرسان حرفه‌ای ما بالاست. البته به تدریج میانگین سنی با ورود جوانان به حرفه در حال کاهش است. البته حرکت‌های زیادی هم انجام شده است و اساتید مختلفی در دانشگاه‌ها زحمت کشیدند. یکی از نواقص کنونی ما این است که کتابی به‌روز برای تدریس حسابرسی کامپیوتری نداریم. کتاب‌هایی که تدریس می‌شود هنوز متعلق به دوران داس و اواخر دهه ۱۳۸۰ است. به همین دلیل از تکنولوژی و حرفه‌هایی که در دنیا زده می‌شود فاصله‌ی زیادی داریم. دنیای فناوری اطلاعات هم بسیار لحظه‌ای و به‌روز است. مطلبی که سال گذشته وجود دارد در سال بعد کلاً متحول می‌شود. در کارگروهی که در این دوره در جامعه‌ی حسابرسان تشکیل شده برخلاف دوره‌های قبل که به دنبال نرم‌افزار و کارهای آماتوری رفتند، تلاش شد کارها تجمیع شود. قبلاً گروه‌هایی هم در مورد توجیه اقتصادی این حوزه

برنامه بنویسیم. امروزه هیچ برنامه‌نویسی بدون طی این مراحل برنامه نمی‌نویسد. اول باید کار تبدیل انجام شود، مدل مشخص شود، نمودارهایش کشیده شود، فرایندهایش ترسیم شود و سپس به تیم برنامه‌نویسی برود. بعد از این که دستورالعمل‌ها مشخص شد نرم‌افزار را تدوین می‌کنیم. بخش دیگری هم به اسم تدوین نرم‌افزار تحلیل داده‌های حسابرسی داریم. نرم‌افزارهای فعلی ناظر بر همین مورد است. یعنی شما اطلاعات را داخل یک محیط می‌ریزید و آن برای شما یک سری تحلیل‌های آماری و ریاضی انجام می‌دهد که شما به وسیله آن می‌توانید مثلاً میانگین، بالاترین و پایین‌ترین و دسته‌بندی اطلاعات را مشخص کنید. کل این سه بخش کامپیوتری نمودن فرایند حسابرسی است.

می‌رسیم به بخش B یعنی حسابرسی در محیط‌های مبتنی بر فرایند اطلاعات. این‌جا B1 فرایندهای ارزیابی کنترل‌های داخلی است. به نظر من معنای حسابرسی کامپیوتری همین مورد است. فرض کنید می‌خواهیم بگوییم رعایت تسلسل فاکتورهای فروش کامل است. بحث بیش‌تر کامل بودن است نه اثبات وجود. در بحث حسابرسی دستی و کامپیوتری اثبات وجود چندان سخت نیست. شما می‌توانید یک مدرک را بردارید و بفهمید ثبت شده است یا نه. اثبات می‌کنیم که این دیتا وجود دارد. ولی این‌جا بحث بیش‌تر کامل بودن است. این رویدادی که اتفاق افتاده آیا ثبت شده است؟ این می‌شود بحث کامل بودن. در محیط‌های مکانیزه چگونه متوجه می‌شویم که همه‌ی رویدادها ثبت شده است؟ این‌جاست که به کنترل داخلی به اتکا می‌کنیم. اگر ما در سیستم دستی فاکتورهایمان سریال نداشته باشد بحث کامل بودن انجام نشده است. به کامل نبودن به عنوان یک ضعف اساسی در کنترل‌های داخلی اشاره می‌شود.

بالاخره یک سری نقاط ضعف و کنترل‌ها کلیدی است. اگر ما تسلسل را نتوانیم کنترل کنیم یا اصلاً وجود نداشته باشد مشکل پیش می‌آید. یا این‌که ما چه‌قدر می‌توانیم در آزمون‌های محتوا به نتیجه برسیم مهم است چون ما بر اساس آن ارزیابی که روی کنترل‌های داخلی داریم، آزمون‌های محتوا، حجمش، میزان و نوعش را تعیین می‌کنیم. در سیستم مکانیزه این وضعیت به شدت دگرگون می‌شود یعنی شما وارد فضایی می‌شوید که اصلاً یک شکل دیگر است. اصلاً کاغذ وجود ندارد که شما بخواهید فاکتور چک کنید. چیزی به نام کاغذ وجود ندارد و فقط یک مشتمت داده وجود دارد. دیتا اصلاً قابل دیدن نیست. سیستم اصلاً اجازه نمی‌دهد که ما همه چیز را ببینیم. این‌جا ممکن است یکی این فاکتورها را از ما مخفی کند و تقلب کند. چگونه مشخص می‌شود؟ بنابراین یک محیط بسیار گسترده است و خیلی بیش‌تر از دانشی نیاز دارد که قبلاً نیاز بود. البته لازم نیست ما متخصص کامپیوتر باشیم. این‌جا گفتیم که این کار را تیم حسابرسی باید بکند چون تیم حسابرسی است که صاحب این صلاحیت است که این کنترل را بخواهد ارزیابی کند. الزامات اولیه چیست؟ آموزش‌های عمومی مرتبط با فناوری اطلاعات برای حسابرسان. مثلاً یاد بدهیم که پایگاه داده (Database) چیست. ریلیشن چیست؟ معماری نرم‌افزار چیست؟ تا حداقل شناختی از محیط پیدا کند که وقتی می‌رود با قسمت فناوری اطلاعات مصاحبه کند حداقل‌ها را داشته باشد. یک بحث هم فرایند آزمون‌های محتواس است که قسمت دوم می‌شود. این‌جا هم به تیم حسابرسی باید آموزش داده شود که این آزمون‌های محتوا را بشناسد. به نظر من حسابرسان دانش خیلی تخصصی نیاز ندارند ولی حداقل باید بانک‌های اطلاعاتی را بشناسند. در محیط‌های فناوری اطلاعات بحث‌های

اساس آن طراحی کنیم. مثلاً الان موبایل در دسترس همه است و باید از امکانات آن استفاده کرد. پس یک‌سری فرایندها بر اساس تکنولوژی‌های در دسترس باید اصلاح شود و بر اساس تکنولوژی‌ای که استفاده می‌کنیم باید بازنگری و مهندسی مجدد اتفاق بیفتد.

اولین کاری که در بحث فناوری اطلاعات در حسابرسی باید انجام شود تدوین دستورالعمل فرایندهای الکترونیک حسابرسی است. یعنی باید کل فرایندهای حسابرسی و آن دستورالعملی را که الان وجود دارد تغییر دهیم، ببینیم حال که می‌خواهیم از کامپیوتر استفاده کنیم کدام فرایندها را باید عوض کنیم. یعنی فرایندها باید کلاً دگرگون شود. هرچه‌قدر میزان استفاده از تکنولوژی بیش‌تر باشد به همان مقدار هم فرایندها باید بیش‌تر تغییر کند. این کار را A1 نام گذاشتیم: تدوین نرم‌افزار فرایند حسابرسی پرونده‌ی الکترونیک. یعنی حالا باید بر اساس این فرایندها

و واحدها مشخص و بانک‌های اطلاعاتی به دوستان حسابرس آموزش داده شود و گواهی بدهیم. لازم نیست متخصص کامپیوتر باشند ولی باید بشناسند تا بدانند حداقل چه خطراتی آن‌ها را تهدید می‌کند. ما این مطالب را در جلسه‌ی بیست‌وهفتم در ۱۳۹۶/۱۱/۱۱ شورای عالی مطرح کردیم و در سایت جامعه هم موجود است. شورای عالی این مباحث را طرح کرده و کل این چارچوب در شورا مطرح شده و قرار شده درباره آن کار شود.

به خاطر داریم که تقریباً از سال ۱۳۷۰ و سال‌های اول بعد از جنگ، اولین بخش‌هایی که در واحدهای اداری مکانیزه شد بخش مالی بود. یعنی امور مالی در استفاده از فناوری اطلاعات پیشگام بود. حالا تقریباً بخش مالی همه جا از نرم‌افزار استفاده می‌کند. ولی حسابرسی‌ها یعنی نظارت بر امور مالی در استفاده از فناوری اطلاعات تاخیر زیادی داشته است. جناب زاهدی به امور متعددی اشاره کردند و روی منابع مالی‌ای که صرف سرمایه‌گذاری در

تا به پایگاه داده خودمان یا یک پایگاه داده دیگر برسیم این وسط ممکن است مشکلی باشد که برای ما دردسر درست کند. پس حسابرس باید این را هم ببیند. ولی این موضوع در تخصص حسابرس نیست. این را چه کسی انجام می‌دهد؟ تیم فنی. حالا ممکن است یک موسسه بزرگ باشد که یک تیم فنی داشته باشد. البته ۱۰۰ درصد نمی‌توانند کشف کنند. مثل حسابرسی است. همان‌طور که بر اساس نمونه‌ها به یک نتیجه‌ای می‌رسیم این‌جا هم همین است. یک بحث هم داریم به اسم application security یعنی امنیت نرم‌افزار. نرم‌افزار منظور فقط خود برنامه نیست. پایگاه داده هم هست. باید ببینیم آن‌جا چقدر امنیت داریم. چه کسانی به این پایگاه داده دسترسی دارند و آیا آن نرم‌افزار جوری نیست که بشود به راحتی آن را هک کرد؟ ممکن است کسی ماژول‌هایی روی آن اجرا کند که باعث دخل و تصرف در این نرم‌افزار شود. این هم در حوزه‌ی تخصص تیم فنی است. پس ارزیابی کنترل‌های داخلی کلاً کار تیم حسابرسی است. سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی باید آموزش‌های را بدهند. باید کلاس

دیگر مطرح است. مثلاً ما بحث امنیت را داریم. امنیت کلاً نرم‌افزاری است و بر مبنای فناوری اطلاعات است و حسابرسان کاری نمی‌توانند بکنند. ما یک ارزیابی ریسک‌های محیط اجرای سیستم هم باید داشته باشیم. این‌ها را دو قسمت کردیم. یکی بحث network security (امنیت شبکه است) یکی هم application security. امنیت شبکه یعنی این‌که مثلاً الان شما این‌جا نشسته‌اید و می‌خواهید وارد سامانه جامعه شوید و چیزی را تایید کنید. اگر در شبکه این‌جا نقطه‌ای باشد که همه‌ی ترافیک ورودی و خروجی را چک کند می‌تواند پسوندهای شما را به دست بیاورند و به جای شما وارد شوند. این‌جا همان امنیت شبکه است. مثلاً یک فاکتور آنلاین وارد می‌شود و وسط ترافیک فرد دیگری می‌تواند آن را تغییر دهد. معمولاً بیش‌تر اتفاقاتی که در قلب حساب‌های بانکی می‌افتد شبیه این است. می‌گویند اگر جای عمومی رفتید خیلی مراقب باشید. پس بحث امنیت شبکه خیلی مهم است. با فرض این‌که سیستم ما خیلی عالی است ولی ممکن است از جایی که داریم حرکت می‌کنیم

این حوزه شود و عامل نیروی انسانی تاکید داشتند و مسائل جاری را توضیح دادند. نظر شما در این باره چیست؟

◀ حسین شهبازی رز

ابتدا از مجله‌ی حسابدار رسمی برای برگزاری این میزگرد تشکر می‌کنم، به‌نظرم وضعیت فعلی حسابرسان مستقل در استفاده از فناوری اطلاعات رضایت بخش نیست و جای کار دارد و این سؤال مطرح است که چرا در این وضعیت قرار داریم. دولت، ارکان جامعه‌ی حسابداران رسمی، موسسات و سازمان‌های مربوط چه تکالیف و وظایفی در این خصوص داشته و دارند و چرا اقدامات صورت گرفته قابل قبول نبوده است. چرا موضوعات مرتبط با فناوری اطلاعات برای حسابرسان مستقل از اولویت لازم برخوردار نیست؟ چه درصدی از درآمدهای این حوزه صرف فناوری اطلاعات شده است؟ آیا برآوردی از سرمایه‌گذاری ۱۰ سال گذشته در این حوزه داریم؟ آیا اطلاع داریم که دستگاه‌های نظارتی و سایرین از جمله مشتریان حوزه‌ی حسابرسی مستقل چه میزان سرمایه‌گذاری داشته‌اند؟ در این

خصوص آیین‌نامه‌ی راهکارهای افزایش ضمانت اجرایی و تقویت حسابرسی را در سال ۱۳۸۸ داریم که معلوم نیست تعهدات این آیین‌نامه در خصوص تهیه و به‌کارگیری نرم‌افزار حسابرسی چه میزان تحقق پیدا کرده است؟ بنظرم کلیه ذی‌نفعان این حوزه شامل شورای عالی و هیأت‌مدیره‌ی جامعه، شرکا و مدیران موسسات و سایر سازمان‌های مربوط در این خصوص مسئولیت دارند. در هر حال فناوری اطلاعات در حال حاضر باید برای حسابرسان مستقل حکم مرگ و زندگی را داشته باشد و این فاصله از سایرین در استفاده از فناوری اطلاعات باید جبران شود.

در آیین اخلاق و رفتار حرفه‌ای حسابداران رسمی اصل صلاحیت و مراقبت حرفه‌ای را داریم که به‌نظرم حسابرسان مستقل را ملزم به ارتقای دانش و مهارت حرفه‌ای می‌کند که یکی از مهم‌ترین وجه آن می‌تواند دانش مرتبط با فناوری اطلاعات باشد و صرفاً دانش مرتبط با حسابرسی و حسابداری کافی نیست. به نظر می‌رسد در این زمینه تلاش کافی نداشته و سرمایه‌گذاری لازم را انجام ندادیم. البته باید استثنائات را

کنار بگذاریم. حتما موسساتی هستند که با توجه به اندازه، امکانات، قدرت مالی و نگرش شرکا و مدیران کارهای خوبی انجام داده باشند و این را نمی‌توان به کل جامعه تعمیم داد. من بحثم کل جامعه حسابداران رسمی و کل حسابرسان مستقل است.

ما با واحدهای اقتصادی و بطور کلی با متوسط جامعه در سرمایه‌گذاری و استفاده از فناوری اطلاعات همسو نبودیم که حتماً در کیفیت حسابرسی و بهای تمام شده آن اثرگذار بوده است. سرمایه‌گذاری چند میلیاردی در بسیاری از واحدهای اقتصادی پدیده‌ای معمول به شمار می‌رود و تا زمانی که خودمان نخواهیم و بر آن متمرکز نشویم هیچ نهاد دیگری نمی‌تواند به ما کمک کند و ساختارهای فعلی حسابرسان مستقل در این خصوص کمک کننده نیستند. به‌عبارتی سرمایه‌گذاری در فناوری اطلاعات مستلزم این است که سازمان‌های بزرگی داشته باشیم تا بتوانند منابع مالی لازم را برای سرمایه‌گذاری داشته باشند. وضعیت فعلی حسابرسان مستقل تبعاتی هم دارد براساس استانداردها حسابرس مستقل باید بتواند نسبت به

بحث آموزش فناوری اطلاعات کماکان سرمایه‌گذاری‌های لازم، چه در حوزه‌ی آکادمیک و دانشگاهی و چه در حوزه‌ی حرفه‌ای و عرصه عمل انجام نمی‌شود. در این حوزه‌ها به آموزش، پژوهش و تحقیقات بیش‌تری نیاز داریم. هنوز مشخص نیست که چه میزان موسسات حسابرسی ما به بحث آموزش و تحقیقات در این زمینه اهتمام می‌ورزند. لذا در بحث فناوری اطلاعات و بهره‌گیری از آن توجه شایانی به عمل نمی‌آید و در اولویت قرار ندارد علی‌رغم این‌که همه شاهد هستیم که امروزه تغییر و تحولات عظیمی در حوزه تولید داده و فضای مجازی در کسب‌وکارها به وجود آمده و لازمه این‌که ما هم به آن سطح برسیم این است که نگاه جدیدی در این زمینه داشته باشیم. حرفه‌ی حسابرسی، جامعه‌ی حسابداران رسمی و موسسات حسابرسی نگاه جدیدی بایستی داشته باشند و این تحولات را به خوبی درک کنند. در صورتی‌که شناخت خوبی از این موضوعات پیدا نکنیم قطعاً با تهدیداتی روبرو خواهیم بود و کارایی و اثربخشی‌ای که ذی‌نفعان از حسابرسی انتظار دارند مهیا نخواهد شد.

اگر بخواهم دسته‌بندی کلی‌ای داشته باشم که بگویم الان در چه مرحله‌ای هستیم، به اعتقاد من، فرایند تغییرات را در حوزه‌ی فناوری اطلاعات در صنعت حسابرسی اینگونه می‌توان دسته‌بندی کرد که از سه مرحله‌ی خروج از انجماد، تغییر و تثبیت، هنوز در مرحله خروج از انجماد هستیم. گام برداشتن در این مسیر، شاید با همین نوع جلسات و نقشه‌ی راهی که جامعه‌ی حسابداران رسمی پیش‌بینی کرده و جناب دکتر زاهدی اشاراتی به آن داشتند آغاز کرده‌ایم. ما نقشه‌ی راه نداشتیم. جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران این مسیر را ترسیم کرد و این نقطه عطف و نقطه قوتی است که می‌توانیم روی آن متمرکز شویم. اما تغییرات را هنوز عملاً

اطلاعاتی که به او می‌رسد با کیفیت قابل قبولی حسابرسی و اظهارنظر کند. در حال حاضر برای مشتریان بزرگ و تاثیرگذار این اظهار نظر با چه کیفیتی صورت می‌پذیرد آیا خدمات حسابرسی برای این‌گونه مشتریان علمی بوده است؟ من پاسخی برای آن ندارم و بالاخره یک زمانی حسابرسان مستقل در این خصوص مورد سؤال واقع می‌شوند. در حال حاضر بسیاری از موسسات به دلایلی نیروی متخصص در این حوزه ندارند و در بهترین شرایط از امکانات بعضی از نرم‌افزارها در پیشبرد کارهایشان استفاده کنند یا ممکن است کارهایی در حوزه اداری و مالی خودشان انجام داده باشند که این نمی‌تواند به‌عنوان فناوری اطلاعات تعریف شود.

جمع‌بندی من از فرمایشات شما این بود که درباره‌ی فناوری اطلاعات در حرفه‌ی حسابرسی اراده‌ی جمعی نمی‌بینید. جناب کولیوند گویا شما تجربه موفق‌تری در این زمینه دارید، لطفاً نظرات تان را بفرمایید.

◀ عباس کولیوند

بنده هم به نوبه خود از این‌که به این جمع دعوت شدم از جنابعالی تقدیر و تشکر می‌کنم و ممنونم از حسن اعتماد شما عزیزان. مطالعه‌ی ادبیات موضوع بهره‌گیری از فناوری اطلاعات که دیدگاه غالب صاحب‌نظران این حوزه را به تصویر می‌کشد موید آن است که قاطبه صاحب‌نظران معتقد هستند که در ایران استفاده گسترده‌ای از فناوری اطلاعات به عمل نمی‌آید. این توضیح وضعیت موجود است که دوستان هم به آن اشاره کردند. لذا از باب وضع موجود می‌توان موضوع را به دیدگاه‌های افرادی که مسئولیت مستقیم در این حوزه دارند ارجاع داد و آن‌ها وضعیت را این‌گونه تبیین کرده‌اند. وقتی بیش‌تر در مورد این موضوع بررسی می‌کنیم می‌بینیم که در

ایجاد نکرده‌ایم و به ابزارهای استفاده از فناوری اطلاعات هنوز دسترسی پیدا نکرده‌ایم.

موضوع دیگری که در تکلیف فرمایشات عزیزان می‌توان مطرح کرد این است که در کسب‌وکارهای ما، پیوند مناسبی بین بخش‌های مالی و حسابرسان وجود ندارد تا بتوانند همدیگر را درک کنند. بخش‌های فناوری اطلاعات صرفاً در بخش سخت‌افزار پشتیبانی می‌کنند. در حوزه نرم‌افزار و بحث منطق‌های عملیات نیاز به یک زبان مشترک داریم. این موضوع می‌تواند در پیشبرد بحث فناوری اطلاعات کمک بزرگی کند. وقتی از نزدیک با این بحث دست‌وپنجه نرم کنیم، خلاءها و کاستی‌های دیگری هم می‌بینیم. حوزه پایگاه داده و کسب‌وکارها وجود دارد. ما هنوز با مشکل تاخیر در به‌روزرسانی پایگاه داده‌ها مواجهیم. اگر بخواهیم حسابرسی را با استفاده از فناوری اطلاعات پیش ببریم لازمه‌اش این است که اطلاعات به موقع و به‌روزی

داشته باشیم. این مشکل مزید بر علت شده که انگیزه حسابرسان را برای این که بتوانند از این دستاوردها استفاده کنند ضعیف کند.

بحث دیگری که می‌توان به آن اشاره کرد این است که دستاوردها و پیشرفت‌هایی که بسته‌وگر بسته در موسسات حسابرسی، سازمان حسابرسی و وزارت دارایی در این زمینه به دست آمده، در حد مطلوبی به اشتراک گذاشته نشده تا بتوانیم به آن‌ها انسجام دهیم و از این دستاوردها به عنوان یک نوع سرمایه‌گذاری برای تدوین ابزارها استفاده کنیم و مسیرهایی که بعداً باید بپیماییم را کوتاه‌تر کنیم. بحث دیگر این است که جامعه‌ی حسابداران رسمی به عنوان یک نهاد ناظر در حرفه حرکت‌های خوبی انجام داده است. مثلاً در سامانه‌هایی که به وجود آورده، اطلاعات گزارش‌های حسابرسی و خدمات اطمینان‌بخشی به اشتراک گذاشته می‌شود و گاهی با نهادهای ذی‌ربط هم به اشتراک گذاشته

می‌شود و این‌ها نقاط مثبتی است. اما به زعم بنده هنوز باید معیارها و تشویق‌ها و ترغیب‌هایی که بتواند محرک موسسات و حرفه ما برای بهره‌گیری از فناوری اطلاعات حداقل در شاخص‌های کنترل کیفیت باشد در نظر گرفته شود. آیا ما مسیر و چشم‌اندازی را تعریف کرده‌ایم یا شاخصی تعیین کرده‌ایم که میزان اهتمام موسسات حسابرسی در بحث سرمایه‌گذاری در فناوری اطلاعات و همین طور بحث‌های جانبی آن اعم از آموزش و مسائل جاری آن‌ها را مشخص کند؟ به اعتقاد من هنوز به جامعیت نرسیده‌ایم. بحث دیگری که بیش‌تر ضرورت این بحث را پررنگ می‌کند و چالشی است که موسسات حسابرسی دارند، بحث مستندسازی اطلاعات است که واقعا برای موسسات حسابرسی به یک مشکل بزرگ تبدیل شده است. باید این مشکل را هم در نظر بگیریم و به موسسات حسابرسی کمک کنیم که این موضوع را بیش‌تر مورد توجه قرار دهند تا بتوانند این خلاء را بر طرف کنند.

در فرایند به‌کارگیری فناوری اطلاعات در موسسات حسابرسی اگر سه مرحله برنامه‌ریزی، اجرای عملیات و گزارشگری را در نظر بگیریم به زعم بنده بهره‌گیری از فناوری اطلاعات تا حدودی در آزمون‌های محتوا به کار گرفته شده است ولی در بحث آزمون‌های کنترل و سیستم هنوز تا نقطه‌ی ایده‌آل فاصله زیادی داریم و لازم است بیش‌تر به آن پرداخته شود. در جهت بهره‌گیری از ظرفیت فناوری اطلاعات یک فرصت بسیار طلایی برای جامعه‌ی حسابداران رسمی وجود دارد که من خواهش دارم به آن توجه شود. ما هنوز از فناوری اطلاعات در بحث سفارش خدمات مالی و ارجاع کار هیچ بهره‌گیری‌ای نمی‌کنیم این در حالی است که زمینه‌ی این موضوع الان آماده است و می‌توانیم به موسسات حسابرسی کمک کنیم که بخش خدمات مالی و درآمد خدمات مالی خود را با

پیش‌بینی سامانه سفارش خدمات مالی ارتقا دهند. بالطبع یکی از علت‌هایی که موسسات حسابرسی ما در این زمینه کم‌تر ورود کرده‌اند درآمد و توانایی مالی این موسسات است و نباید به سادگی از کنار این موضوع عبور کنیم.

ناصر رزاق

دوستان مطالب اساسی را فرمودند. در پاسخ به این سوال که وضعیت فناوری اطلاعات در حسابرسی چگونه است یک کلمه به ذهنم می‌رسد: اسفبار. ولی دلایل آن خیلی مهم است. یکی از دلایل این است که پردازش اطلاعات حسابداری و نحوه‌ی پردازش اطلاعات خصوصاً در زمینه‌ی Big data جلو رفته و تغییر پیدا کرده ولی ما در نحوه‌ی پردازش اطلاعات و بحث داده‌های کلان (big data) در شرایط کنونی در حسابرسی مشکل اساسی داریم و نحوه رسیدگی در حسابرسی تغییر نکرده است و ما بخش بزرگی از دیتا را عملاً نمی‌بینیم. مخصوصاً در شرکت‌های بزرگ و خیلی بزرگ، بانک‌ها، بیمه‌ها و... که آن‌ها را اساساً به نحو مناسب حسابرسی نمی‌کنیم. در صورت استفاده از فناوری اطلاعات در حسابرسی به صد در صد اطلاعات دسترسی داریم و با توجه به سرعت رسیدگی میزان رسیدگی حتی تا صد در صد هم می‌تواند بالا برود و از اجرای کلیه‌ی مراحل حسابرسی اطمینان حاصل می‌شود و دیگر بحث نمونه‌گیری می‌تواند مطرح نشود. استفاده از تکنیک‌های جدید مثل خوشه بندی (Clustering) و استخراج اقلام غیر عادی (Unusual) به صورت نرم افزاری کار تحلیل داده را بسیار آسان می‌کند. امکان مستند سازی صد درصدی بر مبنای پرونده‌های الکترونیکی و تشکیل پرونده‌های بسیار منسجم به وجود می‌آید.

صلاحیت و مراقبت حرفه‌ای و استفاده از دانش حسابرسی شاید در شرکت‌های

می‌خواهد با همان روش‌ها و ابزار دهه شصت و قبل از آن و همان دیدگاه اقدام به رسیدگی کند و لذا قسمت‌های دیگر رشد کرده و حسابرسی در همان دهه‌ی متوقف شده است. متأسفانه نرم افزارهای حسابرسی را متناسب با پیشرفت فناوری اطلاعات توسعه نداده‌ایم و حسابرسان عمدتاً با مقوله‌ی فناوری اطلاعات آشنایی کافی ندارند.

حسابرس باید به گونه‌ای آموزش ببیند و تربیت شود که تا پایان عمر حرفه‌ای خود توانایی‌ها و صلاحیت حرفه‌ای را دارا بوده و حفظ کند. باید با دیدگاه‌ها، ابزار و روش‌های منطقی تجهیز شود تا بتواند به رسالت خود برسد.

اما سیاست‌های اخص فناوری اطلاعات، فناوری اطلاعات یکی از ابزارهای موثر برای کمک به حسابرسان برای انجام کار حسابرسی است. چون این داده‌ها در یک جایی جمع‌آوری شده و حسابرسان با این دیتاها آشنایی و دسترسی مناسب ندارد، پس حسابرسان باید با مفهوم دیتا بیس آشنا شود. صاحب‌کاری که در پی تحریف، تقلب یا پولشویی و... باشد دوست دارد حسابرسان با داده‌ها ارتباط مناسب نداشته باشد.

من سیاست‌های نرم افزاری را به طور اعم و فناوری اطلاعات را به طور اخص در بهبود گزارشگری حسابرسی یا اطمینان بخشی مفید می‌دانم. این سیاست‌های نرم افزاری به طور اعم باید آشنایی حسابرسان با صنعت باشد، چرا که فرض بر این است که حسابدار رسمی تکنیک‌ها و روش‌ها و استانداردهای حسابرسی را با توجه به تحصیلات دانشگاهی و تجربیات می‌داند و آن چیزی که ممکن است از آن مطلع نبوده یا کم اطلاع داشته باشد صنعت است، مثلاً عدم آشنایی با صنعت بانکداری، بیمه و... و در صورتی که اطلاعات کافی نداشته باشد بالطبع آثار مالی آن را هم با روش‌هایی که برقرار می‌کند نمی‌تواند تشخیص دهد و به نحو مناسب رسیدگی کند. اما به طور اخص، با توجه به رشد صنعت و رشد فعالیت‌های تجاری و تراکنش‌های مالی، اثرات مالی آن‌ها آن قدر حجیم شده که با روش‌های سنتی قبلی نمی‌توان استانداردهای حسابرسی را به درستی به کار گرفت، حسابرسان برای اظهار نظر باید متقاعد شود و لاجرم با توده عظیمی از داده‌های مرتبط با معاملات مواجه است که در حال تغییر هم هست و حالا حسابرسان

کوچک آن هم با شرایط خاص برقرار شود ولی در مورد شرکت‌های بزرگ و خیلی بزرگ مثل بانک‌ها اصلاً نمی‌توانیم چنین ادعایی بکنیم. در این موارد حسابرسان یک ریسک بسیار بالا را می‌پذیرد و هزینه‌ی بسیار بالایی می‌دهد و زمان بسیار زیادی می‌گذارد ولی حداقل کیفیت را دارد. ما الان در چنین شرایطی هستیم. حسابرسان اگر در بحث فناوری اطلاعات وارد نشوند حرفه رو به نزول می‌رود. چگونگی ورود هم مساله است. ما در جامعه یک طرح کلان مطرح کردیم و آن را به مرور اجرایی می‌کنیم، ولی آن هم خودش فرایند خیلی زمان بری است و من فکر می‌کنم علاوه بر آن چارچوب طرح کلان که سر جای خودش موضوعیت دارد، واقعاً لازم است قبل از آن یک سری تمهیدات به کار ببریم و اقدامات سهیل‌الوصول‌تر و سریع‌تری هم انجام دهیم. ما در کار گروه فناوری اطلاعات به مرور مشغول این کار هستیم. یکی از کارهایی که انجام شده ارائه رهنمود مستندسازی الکترونیک است که به تصویب هیات مدیره رسیده و روی سایت جامعه هم گذاشتیم تا موسسات به مرور با این موضوع آشنا شده و اجرایی نمایند.

را از کجا باید شروع کنیم؟ وقتی الفبای آمار و کاربرد آمار را بلد نیستیم چگونه می‌خواهیم تحلیل کنیم؟ فرض کنید ۱۰۰۰ دیتای ساختاریافته هم در اختیار من بگذارند. آیا من توانایی استفاده از آن را دارم؟ واقعاً این توانایی را نداریم. ممکن است در بعضی موسسات اطلاعات در این زمینه وجود داشته باشند ولی خیلی محدود است و بقیه توانایی انجامش را ندارند.

مطرح شد یکی از مشکلات بالا بودن میانگین سن حسابرسان است. این که من به جای سن، کلمه‌ی عمر مفید حرفه‌ای را به کار می‌برم منظورم سن نیست، چه بسا فردی با سن بسیار بالا که به روز بوده باشد و بالعکس فرد جوانی که صلاحیت حرفه‌ای خود را حفظ نکرده باشد. شخصی که نتواند دانش و صلاحیت حرفه‌ای خود را حفظ کند عمر مفید حرفه‌ای وی به سرآمده است. متأسفانه اعضاء با بحث کامپیوتر و فناوری اطلاعات آشنایی کافی ندارند و وقتی آشنایی ندارند لزوم تغییر را هم احساس نمی‌کنند. بعضی مواقع در برابر تغییر سیستم مقاومت می‌شود ولی بعضی مواقع اصلاً بحث مقاومت مطرح

حسابرسی است و اگر بتوانیم آن‌ها را حل کنیم بقیه‌ی چیزها هم حل می‌شود. ما باید روی بحث آموزش تأکید کنیم. در مورد شیوه‌های آموزش جلسات متعددی گذاشته‌ایم. آقای دکتر زاهدی به درستی اشاره کردند که هر کسی از ظن خود شد یار من. واقعاً هر کدام از دوستان یک نظری داشتند. در مورد یک نظر بحث می‌کردیم و جلو می‌رفتیم و کمی بعد یک نظر دیگر پیدا می‌شد و جمع‌بندی خیلی سخت می‌شد. به هر حال آموزش مناسب نداریم. مشغول تلاش هستیم که در بحث آموزش به صورت جدی وارد شویم چون آموزش، مهارت‌های به کارگیری فناوری اطلاعات را بیش‌تر می‌کند. الان ابزارهای به کارگیری متعددی وجود دارد. ما ابزارها را نه می‌شناسیم و نه استفاده می‌کنیم. فرض کنید الان چند سالی است BI power آمده که می‌تواند در حسابرسی خیلی به ما کمک کند. ما همچنین مشکلات میان‌رشته‌ای داریم. ما صرفاً در تخصص حسابرسی جلو می‌رویم در حالی که واقعیت قضیه این است که در کنار آن واقعاً رشته‌های دیگری هم نیاز است از جمله فناوری اطلاعات و آمار. من وقتی می‌خواهم تحلیل کنم تحلیل

پس حسابرس باید از نحوه دسترسی به داده‌ها اطلاع داشته باشد و شرایط دسترسی به اطلاعات فراهم شود.

در مرحله‌ی بعد برمی‌گردیم به تحلیل‌ها، یعنی حسابرس باید تحلیل‌های متناسب با خصوصیات و ماهیت داده‌ها داشته باشد، پس باید ابزارهای تحلیل را یاد بگیرد. پایگاه داده‌ها و نوع داده‌ها یک موضوع است و پردازش داده‌ها یک موضوع دیگر. کامپیوتر تا این مقطع صرفاً یک سری کارهای تکراری و حجیم که منطقی ساختار یافته دارد را برای ما انجام می‌دهد. حسابرسان باید با استفاده از کارشناسان و تحلیل گران مالی یا آموزش و به روز آوری خود این کارها را انجام دهند و بهتر این است که حسابرس خود با این مطالب آشنا باشد. در زمینه‌ی فناوری اطلاعات، تحلیل‌های آماری و... حسابرسان به روز نیستند و حتی در آزمون‌های جامعه نیز این موضوعات پیش بینی نشده است.

قبل از همه، بحث آموزش اهمیت بسیار بالایی دارد. ما باید ابزار لازم را به حسابرسان بشناسانیم. به نظر من مشکلات اساسی در این زمینه داریم. در حقیقت یک سری مشکلات درونی خود

فناوری اطلاعات صرفاً برای این نیست که من به موجب آن صورت‌های مالی و تکلیفم را خوب انجام دهم. من فکر می‌کنم محرک اصلی برای توسعه‌ی کسب‌وکارهای حسابرسی فناوری اطلاعات است. فناوری اطلاعات است به ما در خصوص تقویت بخش‌های مشاوره‌ای کمک می‌کند وقتی چنین بخشی نداشته باشیم در مقابل صاحب‌کارهای بزرگ به مشکل می‌خوریم. چرا ما الان در خیلی از سازمان‌ها محلی از اعراب نداریم؟ به دلیل اینکه از داشته‌هایمان استفاده نکرده‌ایم. ما با ابزار کامل و قابل‌قبولی به مصاف رسیدگی‌ها نمی‌رویم. آن‌جاست که بحث‌های مشاوره‌ای نمود و توسعه پیدا می‌کند. ما به این موضوعات توجه نکرده‌ایم.

ناصر رزاق

درباره‌ی فناوری اطلاعات وبر می‌گوید حسابرسان همیشه در کسب‌وکار باید از مشتری برتر باشند. منتها ما همیشه

استانداردهای حسابرسی باید شناخت قابل‌قبولی از فرآیندها و سیستم‌های آن‌ها برای رسیدگی و اظهار نظر داشته باشیم. یا صنایع استارت‌آپ‌ها از پیچیدگی خاصی برخوردارند که به‌نظر می‌رسد حسابرسی آن‌ها با روش‌های معمول به‌نحوی که اصول را رعایت کنیم امکان پذیر نخواهد بود به‌عبارتی اگر استثنائات را کنار بگذاریم اطلاعات و شناخت حسابرسان نسبت به حوزه‌های یاد شده جای کار دارد. ما برای موضوعات اساسی راهکاری نداریم. به موقع دنبالش نرفتیم. در واقع رسیدگی‌های ما برای این‌که منطبق بر استانداردها باشد نیاز به ابزار و سیستم دارد.

موضوع مهم دیگر میزان و چگونگی استفاده از بسترهای نرم‌افزاری صاحبکارها توسط حسابرسان مستقل است. یعنی به‌نوعی باید خودمان را پوشش بدهیم لذا حضور کارکنان حسابرسی با دانش نرم‌افزاری در تیم‌ها ضروری است. حسابرسان در این زمینه باید هوشمندی لازم را به‌خرج بدهند و در خصوص معماری سیستم‌های اطلاعاتی و سیستم‌های عملیاتی و مالی اطلاعات کافی داشته باشند شناخت از فعالیت‌های واحدهای تجاری بدون اشراف به سیستم‌های مورد استفاده آن احراز نمی‌گردد. همه چیز را به کنترل‌های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی خلاصه نکنیم. مثلاً در سازمان‌های بزرگ سیستم‌های اطلاعاتی جامعی از جمله گزارش‌های مدیریتی (BI) مورد استفاده مدیران و کارشناسان است که اطلاعات شرکت‌ها یا واحدهای مختلف سازمانی را جمع‌آوری و براساس شاخص‌هایی (برای هر یک از فعالیت‌ها) تعریف و به‌تدریج بلوغ پیدا می‌کند طراحی می‌شود. حسابرسان برای کسب شناخت وارایه بررسی‌های تحلیلی به این نوع اطلاعات نیاز دارند ولی عموماً چنین سیستم‌هایی را درخواست نمی‌کنند یا در اختیار آن‌ها گذاشته نمی‌شود.

نیست. درباره‌ی ما به‌نظرم مورد دوم بیش‌تر مطرح است. وقتی من به عنوان یک مدیر یا شریک موسسه یا متولی حرفه از وضع موجود و فناوری‌های نوین و ابزارهای مربوطه اطلاعاتی نداشته باشم اصلاً چگونه می‌خواهم شروع کنم و بگویم چه بکنیم و چه نکنیم؟ اصلاً به فکر نمی‌رسد که بخواهم شروع کنم و در نتیجه موضوع ابتر می‌ماند.

بحث دیگر متنوع بودن نرم‌افزارهای حسابداری است که مشکل زیادی ایجاد می‌کند. ساختار داده‌ها خیلی متفاوت و سازماندهی داده‌ها و اطلاعات مشکل است. بحث دیگر عدم اطلاع کافی موسسات از مزایای استفاده از فناوری اطلاعات است. یعنی اگر من بینم استفاده از فناوری اطلاعات ریسکم را کاهش می‌دهد و کیفیت کارم را بالا می‌برد، باعث رفع خطاهای انسانی می‌شود، در زمان و هزینه صرفه‌جویی می‌شود و بهره‌وری و کیفیت و اثر بخشی را بالا می‌برد و جایگاهی در جامعه پیدا می‌کنم که خیلی به‌دردم می‌خورد، دنبال آن می‌روم. ولی وقتی خبر ندارم که این موضوع چه مزیت‌های رقابتی و حرفه‌ای ایجاد می‌کند دنبال آن نمی‌روم. وقتی کیفیت کارم را بالا ببرم و یک گزارش خوب دست مشتری بدهم دنبال من می‌دود. وقتی من واقعاً درست حسابرسی کنم و مثلاً به جای ۵ درصد از ۱۰۰ درصد اطلاعات بتوانم استفاده و تحلیل کنم، کیفیت کارم فوق‌العاده بالا می‌رود.

حسین شهبازی رز

ارکان جامعه و مسئولین مربوط مسئولیت خطیری در خصوص افزایش قابلیت‌ها و توانمندی‌های حسابرسان مستقل دارند، بعضی از صنایعی که مشتریان خدمات حسابرسی هستند از جمله صنعت خرده‌فروشی، پخش، بیمه و بانک ارتباط تنگاتنگی با فناوری اطلاعات دارند که در راستای رعایت

مساعد بایستی وجود داشته باشد، اصلاح ساختار موسسات حسابرسی بزرگ باید انجام شود و... اما گذار به حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات و حسابرسی مکانیزه را چگونه عملیاتی کنیم؟

محمد علی زاهدی

من همیشه عادت دارم به نیمه‌ی پر لیوان نگاه کنم. به هر حال مشکلات زیاد است نه فقط در حوزه‌ی حسابرسی بلکه در حوزه‌های دیگر هم مشکل زیاد است. ولی من سعی می‌کنم نقاط مثبت را برجسته کنم. یکی از مهم‌ترین بحث‌ها این است که ما فرهنگ استفاده از فناوری اطلاعات را به حسابرسی بیاوریم. یادم است که سازمان حسابرسی در دهه ۱۳۷۰ که تازه کامپیوتر (پی‌سی) آمده بود برای مدیران سازمان یک پی‌سی به صورت قسطی تهیه کرد. حسن این ماجرا این بود که آن‌ها را یک مقدار با فرهنگ کامپیوتر آشنا کرد. در جامعه‌ی حسابداران به نظر من نسبت به سال‌های قبل پیشرفت داشته‌ایم. سازمان حسابرسی را نمی‌دانم. مفید راهبر هم بالاخره کارهای خوبی کرده مثل نرم افزار ACL که آورده، ممکن است استفاده‌ی کامل نمی‌کند ولی بالاخره در این حوزه یک پیشرفت محسوب می‌شود. جامعه‌ی حسابداران در این راه خیلی بیش‌تر و کامل‌تر بوده است. حداقل محیط تبادل و تعامل خودش را با حسابرسی و ذی‌نفعان کاملاً مکانیزه کرده است. جامعه‌ی حسابداران الان ارتباطات و تعاملاتش را کاملاً مکانیزه کرده است. مثلاً کل نامه‌ها را در اتوماسیون اداری گذاشته و کل مکاتبات از حالت کاغذی خارج شده است. این موضوع سرعت و قابل دسترس بودن و کاهش هزینه‌ها را به همراه داشته است. در سه حوزه تعاملات خودش را گسترش داده است. تعاملات خود را با حسابرسان در سامانه‌ی سحر انجام می‌دهد. کل فرایندهای مربوط

است، چه استفاده‌هایی می‌توانم از آن بکنم، چگونه هزینه‌ام را پایین می‌آورد، چگونه ریسکم را فوق‌العاده کم می‌کند، چگونه کیفیت و اعتبار و آبرویم را بالا می‌برد و... آن وقت است که در شرکت‌ها خواهان پیدا می‌کنم. وقتی به شرکت‌ها اطلاعات بدهیم خواهان پیدا می‌کنیم. بنابراین به نظر می‌رسد اول آموزش‌های عمومی را باید ببینیم بعد بیاییم کاربرد نرم‌افزار را بفهمیم. قرار نیست من برنامه‌نویس باشم ولی باید حداقل‌ها را بدانم و خودم را آماده و قدرتمند کنم و این مزیت را به کار ببندم.

بحث زمان‌بر بودن و هزینه‌ی طراحی و تولید نرم‌افزار مناسب حسابرسی هم مطرح است. این کار یک متولی می‌خواهد که در این چارچوب واقعاً قدم بگذارد، اجرا کند و نتیجه‌اش را بیاورد تا موسسات استفاده کند.

یکسان نبودن سلیقه‌ها و نگاه افراد هم در این بحث مشکل ایجاد می‌کند. دیدگاه‌ها را باید اول به هم نزدیک کرد تا تقریباً همه یک حرف بزنیم. هرکسی از دیدگاه خودش وارد نشود چون قضیه خیلی وسعت پیدا می‌کند و مشکل ایجاد می‌شود. عدم تغییر قوانین و مقررات متناسب با تحولات فناوری اطلاعات هم یکی دیگر از مشکلات اساسی است. در موسسات به تعداد خیلی محدود با فناوری اطلاعات آشنا هستند و بنابراین مشکل ایجاد می‌کند. مشکلات و موانع دیگری هم وجود دارد که در ادامه در صورت لزوم عرض می‌کنم.

بحث‌ها ضمن این‌که جامع بود متنوع هم بود. در ادامه‌ی بحث به طور مختصر راه کارها را برای غلبه بر وضع موجود توضیح دهید. در بحث اول عمدتاً بر آموزش نیروی انسانی تاکید داشتیم ولی چگونه می‌توان این کار را عملیاتی کرد؟ می‌دانیم که آموزش باید باشد، نیروی انسانی متخصص باید باشد، بسترهای قانونی

عقب‌ترسیم. عللش باید پیدا شود و حل کنیم. یک قسمت مشکل جامعه است. حوزه‌های متعددی هست که به نظر من وجود دارد و آن‌ها را رها کرده‌ایم و به آن نپرداخته‌ایم. اگر آمار را در حد معقولی ندانیم به مشکل می‌خوریم. باید در حدی از رشته‌های دیگر بدانیم و آمار و فناوری اطلاعات و حسابرسی را با هم ممزوج کنیم و چیز خوبی از آن در بیاوریم. دیتای بدون تحلیل فایده چندان ندارد، بایستی ضرورت به کارگیری حسابرسی مبتنی بر آمار تحلیلی و ابزارهای جدید تحلیل گری حس شود. الان هیچ کدام از این‌ها را به درستی نداریم. ما در کار گروه فناوری اطلاعات به این نتیجه رسیدیم. اوایل بحث این بود که نرم‌افزار دمو کنیم و ببینیم و راه بیندازیم. آخر سر به این نتیجه رسیدیم که نرم‌افزار حسابرسی واجب است ولی اول باید شناخت حاصل شود و من به عنوان یک حسابرس و عضو جامعه‌ی حسابداران رسمی باید بفهمم فناوری اطلاعات چیست، ابزارش کدام

به کارکنان و حسابداران رسمی داخل سامانه سحر انجام می‌شود. حتی نسخه موبایل هم دارد. گزارش‌های حسابرسی داخل سامانه انجام می‌شود و با موبایل می‌توانند تایید گزارش کنند. در حوزه‌ی کار با ذی‌نفعان مثل بانک‌ها و دولت سامانه‌ای ساخته به اسم پردیس که این سامانه کل تعاملات را کاملاً به صورت الکترونیک انجام می‌دهد. جدیداً هم یک سامانه دیگر به اسم جام راه انداخته که شرکت‌ها و بنگاه‌هایی که مورد حسابرسی قرار می‌گیرند در آن هستند. همین الان ۱۲۰۰۰ شرکت در آن عضو هستند. فرایندها و امضای قرارداد حسابرسی در حال تکمیل است. در سیستم، زمان اجرایی مهم است و شما باید بدانید در چه زمانی بیش‌تر بازده را می‌توانید بگیرید. کل فرایندهایی که داخل جامعه وجود دارد به شکل کامپیوتری انجام می‌شود و خود این موضوع باعث می‌شود که حساب‌رسان ما با فرهنگ این کار آشنا شوند. مثلاً برای برخی حساب‌رسان یکی از مشکلات این بود که صاحب‌کاران صورت حساب‌هایشان را پرداخت نمی‌کردند. در سامانه‌ی سحر این امکان وجود دارد که خود حسابرسان اگر صاحب‌کارش صورت

حساب را پرداخت نکرد می‌تواند این گزارش را بلاک کند، آن موقع دیگر هیچ جا نمی‌تواند از این گزارش استعلام بگیرند تا زمانی که با حسابرسان تصفیه حساب انجام شود. این موارد باعث شده که حساب‌رسان یک مقدار آشنا بشوند که این‌ها یک سری فرایند است. بنابراین این کار خوب انجام شده است. به هنوز در بحث آموزش کار خیلی خاصی انجام نشده است. ما در چارچوبی که برای حسابرسی تعیین کردیم باید ببینیم کجا هستیم. اگر با یک هدف مشخص حرکت کنیم آن موقع می‌توانیم مطمئن شویم که داریم درست حرکت می‌کنیم. مثل یک برنامه حسابرسی است. جامعه‌ی حسابداران باید روی این موضوع بیش‌تر کار کند. تغییر دیگری که اتفاق افتاده این است که الان سطح دانش فناوری اطلاعات در جامعه‌ی حسابداران خیلی بالاتر از جاهای مشابه در حوزه خودش است و جامعه در یک سطح استاندارد قرار دارد. نشانه‌اش هم این است که تا یک هفته دیگر صورت‌های مالی به شکل دیتا و داده در جامعه حسابداران شکل می‌گیرد و علاوه بر نسخه کاغذی و نسخه الکترونیک که

فایل پی‌دی‌اف می‌شود به شکل داده و دیتا برای تحلیل ارائه می‌شود و این به عنوان پایه (base) مورد استفاده قرار می‌گیرد. وزارت صنایع و سامانه‌ی جامع تجارت که در حال صحبت با آن‌ها هستیم و خود سازمان مالیاتی می‌توانند به این سیستم وصل شوند. یعنی تقریباً دو دستگاه حاکمیتی عمده کشور از این داده‌ها استفاده می‌کنند. مرحله‌ی که این دیتا تهیه و نگهداری می‌شود و انتقال پیدا می‌کند مشخص است.

جامعه بودجه‌ی چندانی ندارد و آن چیزی که می‌گیرد بیش‌تر صرف حقوق و دستمزد می‌شود و بخشی هم ممکن است بابت هزینه‌های دیگر باشد. باید نقاط روشن را بگیریم و تقویت کنیم. جامعه‌ی حسابداران الان در فناوری اطلاعات خوب حرکت می‌کند. عملکردش هم نسبت به مدت زمانی که داشته خیلی خوب بوده است. فرایندهایی که در جامعه‌ی حسابداران وجود دارد حسابرسان را هم آشنا کرده است. ما با وزارت صنایع هم صحبت کرده‌ایم و انشالله بحث راه‌اندازی امضای دیجیتال به زودی اجرایی می‌شود. برنامه‌ریزی‌ها انجام شده و فقط پیاده‌سازی مانده است.

تامین می‌کند شبیه آن‌چه در موبایل هم وجود دارد. شما می‌توانید یک نرم‌افزار دانلود کنید که بگوید الان چه کسانی در شبکه شما هستند. در تلگرام هم می‌توانید ببینید چند نفر با اکانت شما وصل شده‌اند. ولی در ارزیابی کنترل‌های داخلی چیزی نداریم. بله در آزمون‌های محتوا برنامه‌های کاربردی شبیه ACL داریم.

«حسین شهبازی رز»

چگونگی گذار به حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات و عملیاتی کردن آن سوال به‌جایی است. منافع موسسات و حساب‌رسان مستقل بایستی به فناوری اطلاعات گره بخورد، ما بیش‌تر دستور می‌دهیم تا این‌که یک پروتکل ایجاد کنیم، مثلاً آیین‌نامه افزایش ضمانت اجرایی در حسابرسی را داشتیم که ۱۳۸۸ تصویب و دو سال برای ارتقای سطح نرم‌افزاری حساب‌رسان پیش‌بینی و منابعش به نوعی تقبل شده بود ولی منجر به توسعه نگردید. در هر حال مصوبه‌ی خوبی برای حوزه‌ی حسابرسی بود ولی سوال است که به چه نحوی پیش برده شد و چرا انتظارات برآورده نشد و

نگذرانیم نمی‌توانیم میانه ۱ را بخوانیم. باید چارچوب مشخص شود و بعد از آن نقطه حرکت کنیم. مهم‌ترین کاری که با این بودجه و امکانات جامعه‌ی حسابداران رسمی می‌تواند انجام دهد بحث آموزش است.

تاکید شما روی آموزش بود. در تجربه‌ی امور مالی و حسابداری و مدیریت مالی شرکت‌ها، آموزش و برنامه‌های (اپلیکیشن‌های) کاربردی به موزات هم پیش رفتند. یعنی در موسسات این برنامه‌های کاربردی ارائه می‌شد بعد آموزش‌های تخصصی متعاقب آن و بر اساس آن ارائه می‌شد. ما باید بتوانیم خلاء برنامه‌های کاربردی را هم حل کنیم.

«محمد علی زاهدی»

بله در آزمون‌های محتوا برنامه‌های کاربردی می‌توانیم داشته باشیم ولی در ارزیابی کنترل‌های داخلی اصلاً برنامه کاربردی‌ای نداریم. یعنی نیازی نیست از یک اپلیکیشن استفاده کنیم اگر هم بکنیم در حوزه فنی است. مثلاً وقتی بخواهیم ترافیک شبکه را چک کنیم. یک سری نرم‌افزار هست که امنیت را

ما تقریباً به روزیم. حسابرسی که به‌روز است به هر صورت می‌تواند بیش‌تر به این موارد بپردازد و برایش قابل لمس است. ولی همان‌طور که دوستان فرمودند لازم است یک مقدار حساب‌رسان را بیش‌تر با محیط حسابرسی آشنا کنیم. چون این‌جا بحث مکانیزه کردن فرایندهای اجرایی است نه حسابرسی. این آشنایی مقدمه این است که مراحل بعدی اجرایی شود.

بحث بسیار عمده، آموزش است. ما الان متأسفانه اصلاً سیلابس نداریم. اگر قرار باشد کسی کار ارزیابی کنترل‌های داخلی در محیط‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات (آی‌تی بیس) را انجام دهد تیم حسابرسی است. تیم حسابرسی باید چه آموزش‌هایی داشته باشد؟ الان نمی‌دانیم. اخیراً یک دوره در این زمینه برگزار کردیم و خود من هم شرکت کردم ولی واقعاً نفهمیدم چگونه قرار است انجام شود. مثل این است که قصه‌ی هزارویک شب را در یک شب بخواهیم تمام کنیم. واقعاً نمی‌شود. این موضوع باید چارچوب مشخصی داشته باشد. باید آمادگی بین حساب‌رسان وجود داشته باشد. مثل خود حسابرسی است اگر اصول ۱ را

حوزه‌ی بانک، بیمه و سازمان‌های بزرگ هیچ استفاده‌ای نکرده‌ایم. در مقابل سایر سازمان‌ها و نهادها آن‌چنان نتوانستیم عرض اندام کنیم که بخش عمده‌ای از این به خاطر ضعف در به کارگیری فناوری اطلاعات است. ما ابزارها و امکانات لازم را پیش‌بینی نکرده‌ایم. مثالی می‌زنم. در حال حاضر شرکت‌های زیادی در ایران از نرم‌افزارهای جامع یا ERP استفاده می‌کنند و سؤال مهم این است که الان در سطح حسابرسان کسی هست که با این نرم‌افزارها آشنایی داشته باشد و بتواند نیازهای اطلاعاتی خود را دریافت و وظایف حرفه‌ای خود را انجام دهد از طرفی ERPها سفر جدیدی را به سوی هوشمند شدن و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین همانند IoT، پردازش ابری، هوش مصنوعی و نقش فعال در بهینه‌تر کردن فرآیندها و نیز ایفای نقش در تصمیم‌گیری‌ها و پیش‌بینی‌ها آغاز کرده که فاصله‌مان را بسیار بیش‌تر از قبل می‌کند.

استانداردها است که مستلزم استفاده از فناوری اطلاعات است که نیازمند سرمایه‌گذاری است چون آثاری از نظارت‌های موثر مشاهده نمی‌شود. باید تغییر و تحولات اقتصادی را که مبتنی یا تحت تاثیر فناوری اطلاعات است را دنبال کرده و اشراف داشته باشیم و متناسب با آن عکس‌العمل داشته باشیم. به‌طور مثال اطلاعات ما در قبال شرکت‌های استارت‌آپی چگونه است و آیا از چابکی لازم برای همگامی و هماهنگی با بازار کسب و کار برخورداریم. به‌طور مثال بسیاری از آن‌ها تا مدت‌ها زیان ده هستند ولی ارزش منصفانه‌ی آن‌ها قابل ملاحظه بوده که معاملات صورت گرفته در این خصوص نشان دهنده وضعیت آن‌ها است. بنابراین مدیریت دانشی می‌خواهیم که اطلاعات این چینی را تسهیل کند. لذا قابل پیش‌بینی است که برای اظهار نظر نسبت به صورت‌های مالی این گونه شرکت‌ها متوسل به دهها نفر می‌شویم.

در جامعه این امکان وجود دارد و کل تعاملاتش با موسسات حسابرسی آن لاین است.

حسین شهبازی رز:

چرا جامعه با این حجم امکانات این موضوع را اجرایی نمی‌کند و از این امکان استفاده نمی‌کند؟ این یک گام رو به جلوست که جامعه می‌تواند بردارد. از این دست اطلاعات کم نیست. در کسب کارهای مربوط به Data mining (داده‌کاوی) با توجه به اطلاعاتی که از حسابرسان خارجی دارم یکی از ارائه‌دهندگان این نوع خدمات هستند. ولی موسسات ما درآمدی از این حوزه‌ها ندارند و این بازار را به دیگران واگذار کردیم. در صورتی که این در حوزه تخصص ما است چون تشخیص کیفیت داده‌ها و قابلیت اتکا آن‌ها مهم است. در هر حال از این فرصت‌ها خصوصاً در

حسابرسان از آن بهره‌مند نشدند. به‌نظرم اقدامات حتماً باید به گونه‌ای باشد که منافع موسسات و حسابرسان دیده شود یکی از راه‌ها وارد کردن موضوع مشاوره به خدمات حسابرسی است و مستلزم سرمایه‌گذاری است و ساختار فعلی اجازه توسعه این نوع خدمات را نمی‌دهد.

حسابرسی با مدل وسبک سیاق فعلی مشکلی را حل نمی‌کند و برخلاف سال‌های دور مورد توجه فارغ التحصیلان خبره نیست و به راحتی و با این چارچوب و رویه ای که داریم جذب این حرفه نمی‌شوند، اگر این امکان فراهم شده و جذب شوند با آموزش و سرمایه‌گذاری در حوزه‌های مورد نیاز موجب ایجاد ارزش افزوده توسعه حرفه خواهند شد که نتیجه‌ی آن توسعه خدمات قابل ارائه‌ی حسابرسی از جمله مشاوره خواهد شد. مشاوره بدون ایجاد زیر ساخت به‌طور اصولی و کامل محقق نخواهد شد درآمد این گونه خدمات محرکی خوبی برای توسعه و بالندگی خواهد شد. اقتصاد مسئله دار و به‌دور از استانداردهای قابل قبول بین‌المللی نیاز به مشاوره‌های گسترده‌ای دارد که می‌تواند فرصت‌های خوبی برای حسابرسان مستقل ایجاد نماید.

موضوع قابل بحث دیگر گردش و چرخش اطلاعات حرفه‌ای بین اعضای جامعه و الزام به ایجاد زیر ساخت‌های لازم برای استفاده از اطلاعات تولیدشده و به اشتراک گذاری تجربیات در سطح موسسات و اعضای جامعه است. با توجه به ظرفیت‌های موجود که شامل چندصد موسسه، بیش از دوهزار عضو، حدود ۲۰ هزار شاغل و حدود ۳۵ هزار واحد اقتصادی که بخش مهمی از اقتصاد کشور را تشکیل می‌دهد باید کارهای بزرگی انجام داد لیکن خروجی قابل قبولی مشاهده نمی‌شود.

مهم‌ترین وظیفه‌ی جامعه حصول اطمینان از ارائه‌ی خدمات حرفه‌ای توسط اعضا و موسسات مطابق با

چگونه می‌شود این فاصله را کم کرد؟

« حسین شهبازی رز

باید درآمد این شرکت‌ها را گره بزنیم به فناوری اطلاعات و از جامعه حسابداران رسمی بپرسیم شما برای این موسسات چه کرده‌اید؟ اگر آقای دکتر بیايند این مقررات را بگذارند اجازه نمی‌دهم موسسه X این شرکت را بگیرد و حسابرسی کند.

« محمدعلی زاهدی

رسالتی که حرفه‌ی حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی دارد تدوین دستورالعمل فرایندهای حسابرسی به شکل نرم‌افزاری است.

« عباس کولیوند

من چند نکته را به عنوان راه کار پیشنهاد می‌دهم. حالا که همه معتقدیم خلاءهای جدی در بحث فناوری اطلاعات

داریم به اعتقاد بنده نیاز به نهادسازی وجود دارد. یکی از راه کارها می‌تواند این باشد که ما در نهاد جامعه حسابداران رسمی یک تیم مروجان فناوری اطلاعات تشکیل دهیم. به طور جدی جامعه‌ی حسابداران رسمی باید این قضیه را دنبال کند اگر به این موضوع ایمان داریم. چون به هر حال پدر این خانواده جامعه‌ی حسابداران رسمی است. همان‌طور که آقای دکتر گفتند طرح کلان تصویب شده ولی طرح‌های تفصیلی‌تر نیاز داریم و به صورت ریز باید برای آن برنامه داشته باشیم. باید تیم مروجان فناوری اطلاعات را تربیت کنیم. رسالت این تیم هم باید آموزش گروه‌های ویژه در موسسات حسابرسی باشد و نفرات توانمند و علاقه‌مند به این کار را فراخوان کنیم و موسسات حسابرسی بسته به ظرفیت خود این نیروها را معرفی کنند. این تیم باید در جامعه‌ی حسابداران رسمی سازماندهی شود. می‌توانیم در کنار این تیم از نیروهای باتجربه شرکت‌ها در حوزه‌های تخصصی هم دعوت کنیم و آن‌ها را به کار بگیریم. فرض کنید در صنعت بانکداری ما نیروهای توانمند زیادی داریم. بسیاری از ایشان شاید بازنشسته شده باشند. ما باید این هنر را داشته باشیم که این تخصص‌ها را گرد هم بیاوریم و در این تیم به کار بگیریم. این نیروهای توانمند می‌توانند خلاء حسابرسان را که می‌خواهند اشراف و برتری به صاحب کار داشته باشند برطرف کنند. تجربه‌های ایشان به این تیم راهبری منتقل می‌شود و شاید جنبه‌های دیگر را هم بتوانند پوشش دهند.

برای این کار قطعاً نیاز به بودجه است. باید بودجه خاصی در نظر گرفته شود و خود موسسات حسابرسی هم مشارکت کنند و سهم داشته باشند. جامعه‌ی حسابداران رسمی می‌تواند شکل این کار را به هر ترتیبی که با چالش کم‌تری همراه باشد پیش‌بینی کند. در کنار این رویکرد پیشنهادم این است که موسسات

حسابرسی ما هم در پیوند با این طرح کلان حسابرسی برنامه‌ای برای پیشبرد فناوری اطلاعات‌شان داشته باشند. یعنی ما باید این طرح را با پایین‌ترین لایه‌ها پیوند دهیم و به اشتراک بگذاریم که این ارتباط قطع نشود. چون اگر فقط جامعه را ببینیم و این طرح را بخواهیم جلو ببریم بدون مشارکت و حضور موسسات حسابرسی و خود حرفه و شاغلین حرفه، این موضوع شاید به این نتیجه نرسد. لذا موسسات حسابرسی باید برنامه‌ای در جریان این طرح کلان بدهند و مدام پایش و تعقیب شود. در بحث استانداردهای حسابرسی هم به جرح و تعدیل‌هایی نیاز داریم. مثلاً در استاندارد بررسی‌های تحلیلی شاید نیاز باشد یک گریزی بزنیم. به هر حال مرجع این موضوع سازمان حسابرسی است. بررسی‌های لازم باید در این زمینه بشود و تغییراتی در این حوزه هم باید داشته باشیم که در برنامه زمانی که برای طرح کلان داریم حتماً دیده شود. بالطبع این جرح و تعدیلی که در استانداردهای حسابرسی به وجود می‌آید می‌تواند الزامات مقرراتی هم در ادامه برای موسسات حسابرسی به همراه داشته باشد. بحث توانمندسازی حسابرسان در قالب کارگاه‌های آموزشی را هم به طور ویژه برای فناوری اطلاعات باید داشته باشیم. این موضوع به استمرار این کار کمک می‌کند. راه کار دیگری که می‌توانیم بدهیم، امنیت شغلی در حرفه است. چون واقعاً یکی از گلايه‌هایی که موسسات بزرگ حسابرسی و شاخصین حرفه و صاحب‌نظران داشتند این بود که در حرفه، ماندگاری کارکنان نداریم. نقل‌وانتقال در موسسات حسابرسی به وفور اتفاق می‌افتد و نرخ جابه‌جایی کارکنان بالاست. ما باید به بحث حق‌الزحمه این موسسات هم توجهی بکنیم که نیروها وفاداری بیش‌تر و برنامه‌ریزی بلندمدت برای این حرفه داشته باشند. نکته دیگری که می‌توانم به آن اشاره کنم نیروهای تازه‌وارد به حرفه‌ی حسابرسی

هستند. اشاره فرمودید که میانگین سنی در حرفه بالاست. اما موضوع دیگری که نباید از آن غافل باشیم بحث نیروهای تازه‌وارد به این حرفه است. متأسفانه کیفیت آموزش‌ها در دانشگاه مقداری به جهت گسترش کمی بی‌رویه، کم‌رنگ شده است. بر این باورم که می‌توانیم مقرراتی برای موسسات حسابرسی وضع کنیم که نیروهای تازه‌وارد صلاحیت‌ها و ویژگی‌هایی خاصی داشته باشند. در ابتدای امر شاید نیاز باشد یک آموزش برای این نیروها برقرار کنیم و گواهی‌نامه‌هایی صادر کنیم و مجوز ورود به حرفه را به آن‌ها بدهیم. قطعاً این موضوع می‌تواند به حرفه کمک کند.

◀ محمدعلی زاهدی

در مورد بحثی که جناب شهبازی فرمودند باید بگویم جامعه تقریباً هر آن چیزی را که می‌تواند منتشر می‌کند. بعضی می‌گویند من می‌خواهم بدانم حسابرسان این شرکت کیست. یک سامانه‌ای وجود دارد که برای این موضوع قابل استفاده است و این را اساسنامه به او اجازه داده و می‌تواند شرکت را جست‌وجو کند و آخرین حسابرسان را پیدا کند. اما

در بخشی مثل گزارش‌ها چون بحث محرمانگی وجود دارد قابل انتشار نیست مگر با رضایت خود صاحب گزارش. الان گزارش‌هایی که ذی‌نفعان می‌گیرند حتماً باید مجوز آن از صاحب‌کار از طریق سامانه الکترونیک وجود داشته باشد. یکی از محدودیت‌ها این موضوع است.

◀ ناصر رزاق

فکر کنم منظور آقای شهبازی در مورد به اشتراک گذاشتن اطلاعات فنی بود وگرنه در مورد گزارشات که طبیعتاً محرمانگی مشخص است. در تکمیل فرمایشات شما ما الان قراردادها را هم در سامانه سحر گذاشته‌ایم. قرارداد سه‌ساله را برای حفظ و بالا بردن حق‌الزحمه و جلوگیری از کاهش آن قراردادها در سیستم قرار داده‌ایم. برای سه سال مشخص است کدام موسسه و با چه حق‌الزحمه‌ای یک شرکت را حسابرسی کرده است.

در مورد توانمندسازی در قالب کارگاه‌ها و چارچوب‌های آموزشی بحث کرده‌ایم. در اولین فرصت آن را اجرایی می‌کنیم. من خودم پیشنهاداتی که در این مورد به نظرم می‌رسد این است که

ما در برنامه‌هایمان از تجربیات بین‌المللی استفاده کنیم. خیلی صحبت کردیم و مقاله خواندیم و در کارگروه فناوری در این باره صحبت کردیم. باید ببینیم کشورهای توسعه‌یافته چه می‌کنند که ما این قدر عقبیم؟ به هر حال رشد فناوری اطلاعات وقتی در مجامع بین‌المللی مطرح شد هم زمان با رشد حسابرسی هم بود. ولی در مورد ما هم زمان نیست. یعنی یک طرفه رشد کرده‌ایم. در همه‌ی حوزه‌ها گسترش اطلاعات و داده‌ها و استفاده از تجهیزات و ابزارها فراوان بوده ولی حسابرسان نشسته‌اند فقط تماشا کرده‌اند. حتی ممکن است اسم ابزار به گوشمان نخورده باشد. باید این تجربیات را ببینیم و بررسی کنیم چگونه می‌توانیم فناوری اطلاعات را در بحث چارچوب‌های خودمان پیاده‌سازی کنیم. در بحث آموزش‌های عمومی باید خیلی تکیه کنیم. آموزش بانک‌های اطلاعاتی بسیار مهم است. در بحث بانک‌های اطلاعاتی، سیستم‌های هوشمند، ارتباط از راه دور و... باید کار کنیم. مشکلی که داریم همان بحثی است که عرض کردم. در مورد دوستانی که الان در جامعه هستند به خصوص در رده‌ی شرکا و مدیران بحث

استادی آمار را درس بدهد که حسابرسی و حسابداری هم بلد است یعنی حتماً باید آموزش‌های میان‌رشته‌ای به خصوص فناوری اطلاعات و آمار وجود داشته باشد. طبیعتاً بحث دیگری که وجود دارد این است که در اساسنامه فعلی جامعه‌ی حسابداران رسمی شرکا فقط باید حسابدار رسمی باشند. این بحث هم اساسی است. به هر حال من به عنوان یک موسسه‌ی حسابرسی نیاز به متخصص فناوری اطلاعات (آی‌تی من) دارم، نیاز به حقوق دان و خیلی چیزهای دیگر دارم. ورود افرادی غیر از حسابرسان یا حسابداران رسمی به موسسات حسابرسی اهمیت زیادی دارد. اگر بشود اساسنامه را اصلاح کرد خوب است اگر هم نشد باید موسسات با یک طرفندایی این افراد را جذب کنند.

◀ شهبازی رز

موسسه ACCENTERE همانند مکنزی و گروه مشاوران بوستن جزء موسسات بزرگ مشاوره‌ای دنیاست و بیش از ۴۵۰ هزار نفر پرسنل دارد. این شرکت سال ۱۹۹۰ از یکی از موسسات بزرگ حسابرسی جهان جدا شد. این موسسه آمد

دارد. و باید کمک مالی از جانب دولت یا نهادهای نظارتی صورت بگیرد تا بتوانیم در این اهداف پیش برویم و شفافیت مالی ایجاد کنیم.

یک بحث اساسی دیگر که وجود دارد و مغفول مانده همکاری حرفه و صنعت و دانشگاه است. صنعت کار خودش را، دانشگاه کار خودش را و حرفه هم کار خودش را می‌کند. در حرفه‌ی خودمان هم همین طور است. حسابداری کار خودش را می‌کند و حسابرسی هم کار خودش را می‌کند. همه از هم دوریم. همه چیز جزیره‌ای است. دانشگاه برای خودش درس‌هایی می‌دهد که مکن است با شرایط روز منطبق نباشد، چیزی از فناوری اطلاعات و دانش روز در آن نمی‌بینید. حتماً باید آموزش میان‌رشته‌ای داشته باشیم. آماری که ما در دانشگاه می‌خوانیم با آماری که در حرفه نیاز است قابل مقایسه نیست. استاد دانشگاهی که دکترای آمار دارد یک مطلبی را در قالب آمار توصیفی و استنتاجی می‌گوید و آن را با مثال‌های مرتبط با موضوع توضیح می‌دهد ولی دانشجو عملاً چیزی یاد نمی‌گیرد، چون رابطه کاربردی آن در حرفه را خوب نمی‌فهمد. بنابراین باید

عمر مفید حرفه‌ای مطرح است. شاید لازم است مثل داروسازان بازآموزی انجام شود و صرفاً آموزش‌های ۴۰ ساعته دوره‌ای نباشد. وقتی من کارت حسابدار رسمی را گرفتم ممکن است بگذارم جیبم و دیگر دنبال به روز آوری دانش خودم نروم. هفته‌ی پیش یکی از دوستان می‌گفت یک بحث گزارشی داشته‌اش. یک فرد اصرار داشته که من طبق استاندارد انجام داده‌ام و یک نفر دیگر می‌گفته طبق استاندارد نیست. استاندارد را آوردند و معلوم شد آن شخصی که می‌گفت طبق استاندارد نیست استاندارد جدید دستش بود و آن یکی استاندارد سال ۱۳۸۰ دستش بود. هر دو هم راست می‌گفتند! یعنی از سال ۱۳۸۰ تا حالا خبر نداشتیم چه تغییری در استانداردهای حسابداری و حسابرسی به وجود آمده. این به خاطر این است که وقتی کارت را می‌دهیم صلاحیت حرفه‌ای را تایید کردیم ولی حفظ صلاحیت حرفه‌ای هم مهم است. به نظرم باید هر ۲-۳ سال یک بار آزمون بگیریم تا ببینیم شخص واقعاً خودش را به‌روز کرده است یا نه؟ آن موقع است که طبق صحبت ویر ما از کارفرما و صاحب کار جلوتریم. طبیعتاً این بحث‌ها نیاز به کمک مالی

مذاکره جهت ایجاد یکپارچگی اطلاعات در سطح کشور برای مثال حسابرِس باید بتواند راجع به سلامت مالی، رتبه‌ی شرکت و... صاحب‌کار از جاهای معتبر استعلام بگیرد و ریسک خود را در خصوص پذیرش کار ارزیابی کند. در مورد تمامیت معاملات و... لازم است حسابرِس به بیرون از شرکت مراجعه کند و اطلاعات خود را با مراجعی تطبیق دهد.

آموزش‌های عمومی و بانک‌های اطلاعاتی، سیستم‌های هوشمند و ارتباط از راه دور داشته باشیم الزام به امتحان مجدد حسابداران رسمی پس از دریافت کارت در مقاطع مثلاً دو یا سه ساله جهت تمدید کارت داشته باشیم و در آزمون‌ها مواردی نیز از فناوری اطلاعات سوال شود

به هر حال تامین مالی و حمایت مالی در این خصوص لازم به نظر می‌رسد، تا زمانی که حق‌الزحمه‌ی حسابرِسی پایین است امکان سرمایه‌گذاری در این گونه مطالب وجود ندارد یا خیلی سخت است.

محمدعلی زاهدی

انشاءالله با کار جدیدی که انجام می‌شود صورت‌های مالی به‌صورت دیتای حسابرِسی شده داریم که تاکنون در کشور نداشتیم. قبلاً اگر کسی می‌خواست تحلیل کند دیتا را باید خودش در نرم‌افزاری مثل اکسل وارد می‌کرد و خروجی می‌گرفت. در سامانه‌ی جامع تجارت (سامانه حاکمیتی وزارت صنایع) هم قرار است شرکت‌ها اعتبارسنجی شود و رتبه‌ی اعتباری آن مشخص شود تا ریسک مالی آن شرکت قابل محاسبه باشد. به‌غیر از صورت‌های مالی اساسی یک سری آیت‌های دیگر هم هست که کمک می‌کند بتوانیم اطلاعات کامل‌تری داشته باشیم. این اطلاعات وقتی در شرکت تهیه می‌شود برای حسابرِس ارسال می‌شود و حسابرِس هم آن را بررسی می‌کند. یعنی از جام

با شرکت‌های بزرگ نرم‌افزاری مثل SAP قراردادهایی دارد که موجب آن به دلیل شناختی که از صنایع مختلف دارد برای استقرار ERP همکاری می‌کند بنابراین حسابرِسان این‌گونه ظرفیت‌ها را دارند و باید چنین الگوهایی در ذهن‌ها باشد.

ناصر رزاق

کاملاً درست است. اگر نتوانیم خودمان را بزرگ کنیم خرد می‌شویم و از بین می‌رویم. من هم مثل آقای دکتر نیمه‌ی پر لیوان را می‌بینم اما باید نیمه‌ی خالی را هم دید و راه‌حل برایش پیدا کرد. کارهایی انجام شده است. سامانه‌هایی در جامعه راه‌اندازی شده، سامانه‌ی جام ارتباط با شرکت‌ها، سامانه‌ی سحر ارتباط با موسسات و سامانه پردیس ارتباط با ذی‌نفعان است. در این بخش‌ها رشد نسبتاً خوبی داشتیم. کارهای اساسی انجام شده ولی هنوز واقعاً عقیم. یعنی آن صفت اسفبار که گفتیم با تمام این اتفاقات هنوز پابرجاست.

به نظر من جهت رشد سریع استفاده از فناوری اطلاعات باید اقدامات سریعی انجام شود، پیشنهاد من در این خصوص این است که:

از تجربیات بین‌المللی در این خصوص استفاده کنیم

جامعه در خصوص تغییر در روش‌های حسابرِسی از رویکرد سنتی به مکانیزه و مبتنی بر فناوری اطلاعات، تهیه‌ی دستورالعمل حسابرِسی و پرونده‌های الکترونیکی، الزام به یک سری بررسی‌های تحلیلی با استفاده از ابزار مناسب، شناسایی ابزارها و معرفی آن به حسابرِس جهت استفاده بنا به اقتضاء، و آموزش لازم در این خصوص و توانمند سازی اعضا جهت کاهش ریسک حسابرِسی و افزایش کیفیت حسابرِسی سیاست‌گذاری کند.

با وزارت علوم در زمینه‌ی اصلاح رئوس مطالب آموزشی منطبق با شرایط موجود حرفه مذاکره شود.

به سحر می‌رود و در سحر بررسی و تایید می‌شود. این دیتای حسابرِسی شده است که نسخه کاغذی آن هم موجود است. پس از آن این اطلاعات آماده استفاده در سطح کشور است. این موضوع می‌تواند در بحث حسابرِسی کامپیوتری هم مورد استفاده قرار بگیرد. حسابرِس از صورت مالی شروع می‌کند. با این اطلاعات هم می‌شود یک کارهای تحلیلی کرد. یک کار دیگر و پروژه بعدی جامعه هم این است که ما صورت‌های مالی تعدیل‌شده بدهیم. یعنی آثار بندهای گزارش را ببینیم و در نهایت صورت‌های مالی تعدیل‌شده بیرون بیاید. اینها بخش‌هایی است که در سطح کلان حسابرِسی کامپیوتری می‌تواند به ما کمک کند.

از حضور کلیه همکاران عزیز در این میزگرد سپاسگزاریم و امیدواریم با همفکری سایر اعضای جامعه بتوانیم در پیشبرد استفاده‌ی مؤثر از فناوری اطلاعات در حرفه‌ی حسابرِسی گام‌های مؤثرتری برداریم. ■